

Ekonomie

Význam:

- 1. interdisciplinární věda zkoumající zejm. chování ekonomických subjektů
- 2. hospodárnost, úspornost, dobré hospodaření

Ekonomika

Význam:

1. hospodářství určitého státu jako celek
2. obor zkoumající jednotlivé úseky národního hospodářství

Ekonomika (hospodářství) je shrnutí hospodaření určitého subjektu například státu, organizace nebo jednotlivce. Věda, která zkoumá chování subjektů, které se ekonomicky projevují, se nazývá **ekonomie**.

Ekonomie

Ekonomie je věda, zabývající se lidským jednáním ve světě omezených zdrojů a neomezených potřeb.

Ekonomie úzce spolupracuje s dalšími obory, jako je účetnictví, matematika, hospodářské výpočty, zbožiznalství, marketing, psychologie, sociologie, politologie či právo.

Členění ekonomie

pozitivní ekonomie: objektivní rozbor a popis stavu a chování reálné ekonomiky bez kvalitativního hodnocení

normativní ekonomie: kvalitativní hodnocení ekonomiky, hledání ideálního stavu fungujícího ekonomického systému, posuzuje stávající systémy; tato část ekonomie je subjektivní, odráží se v ní morální a sociální kořeny společnosti.

Z hlediska zkoumání ekonomického chování a rozhodování jednotlivců, domácností, firem (podniků) či státu se ekonomie dělí na mikroekonomii a makroekonomii.

mikroekonomie: zabývá se ekonomickým chováním jednotlivých subjektů, tedy jednotlivců, domácností, firem a státu; zkoumá např. relativní ceny statků a výrobních faktorů, vliv daní na podnik apod.

makroekonomie: zkoumá ekonomiku jako celek (na úrovni ekonomických agregátů), zkoumá např. HDP a hospodářský růst, cenovou hladinu, inflaci, nezaměstnanost apod.

Základní ekonomické pojmy

Ekonomická potřeba je označení stavu, kdy ekonomický subjekt cítí nedostatek a vynakládá úsilí o jeho překonání. Ekonomický subjekt spotřebou statků získává užitek. Užitek je subjektivní pojem, a proto ze stejného statků plyne různým subjektům různý užitek.

Statek v ekonomii znamená schopnost osob nebo předmětů sloužit k vyhovění potřebám (včetně zamýšlených činností) ekonomických subjektů.

Výrobní faktor slouží pro výrobu statků a prostřednictvím směny přináší svému majiteli důchod (přínos).

Výroba je činnost, jejímž výsledkem je poskytování služeb, které přinášejí současný nebo budoucí užitek.

Směna je činnost, při které si ekonomické subjekty navzájem vyměňují statky. Informaci, kolik lze získat množství jednoho statku za statek jiný, poskytují sjednávané ceny. Pro opakované statky se ceny formují na trzích, jako výsledek střetnutí nabídky a poptávky.

Dělná práce označuje specializaci ekonomických subjektů v různých činnostech, vje kterých získávají vyšší výkonnost.

Vývoj základních ekonomických teorií

Starověk

Starověké Řecko - Homér, Platón, Xenofon, Aristoteles

Starověký Řím - ekonomické názory jsou uváděny různými autory zejména ve spisech týkajících se zemědělství

Středověk

Scholastika

Kanonisté - církevní myslitelé , kteří se podílel na vypracování církevního, tzv. kanonického práva (Tomáš Akvinský)

Novověk

Merkantilismus

Fyziokratismus

Klasická škola (Klasická politická ekonomie)

Zakladatelem počátků moderní ekonomie se stal Adam Smith (1723–1790) se svým dílem Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Spolu s Davidem Ricardem a Johnem Stuartem Millem je považován za průkopníka klasické politické ekonomie. Ekonomika je dle této teorie ovládána svými vlastními zákony („neviditelná ruka trhu“). Teorie prosazuje zásady ekonomického liberalismu.

Německá historická škola

Rakouská škola

Neoklasická škola

V 70. letech 19. století navazují na klasickou politickou ekonomii počátky neoklasické ekonomie, která se více zaměřuje na rozbor menších ekonomických subjektů. Mezi teoretiky patří Alfred Marshall a další.

Během 70. let 20. století se výrazně prosadil monetarismus, navazující na neoklasickou ekonomii a doporučující opětovnou ekonomickou liberalizaci.

Paul A. Samuelson je spolu s Kenneth Arrowem považován za zakladatele moderní neoklasické ekonomie. V roce 1970 dostal nobelovu cenu v ekonomii.

Keynesiánství

Ve 30. letech 20. století Angličan John Maynard Keynes reagoval na hlubokou hospodářskou krizi a definoval teorii keynesovské makroekonomie (keynesiánství), ve které prosazuje stabilizaci kapitalistických ekonomik za pomoci státních zásahů.

Současnost

Současné ekonomické teorie čerpají z keynesiánství i neoklasické ekonomie, nebo se stavějí za institucionální ekonomii, nový proud zdůrazňující ekonomickou roli institucí.

Pojem ekonomika může mít tyto významy:

hospodářství: nadnárodní, národní či podnikové

hospodaření: ekonomické činnosti, jako je plánování, organizace, výroba, prodej či investování

hospodárnost: využití dostupných prostředků ekonomickými subjekty tak, aby bylo dosaženo minimálních nákladů a zároveň maximálního možného zisku

V ekonomice lze rozpoznat děje jako výrobu, přerozdělování, směnu a spotřebu statků a služeb

Ekonomické subjekty

V ekonomickém životě společnosti mají zásadní význam následující ekonomické subjekty:

domácnosti: sestávající z jednotlivých členů, kteří mají vlastní ekonomické potřeby, hledají proto cesty k získání statků a služeb (např. směnou), mezi subjekty jsou domácnosti zpravidla nejpočetnější

firmy (podniky): výrobní, prodejní subjekty či subjekty poskytující služby, jsou ekonomicky činné za účelem zisku

stát (vláda, samospráva): sestávající ze všech orgánů státní moci, tyto definují pravidla, v rámci kterých budou ekonomické procesy probíhat, stát sám o sobě má též, podobně jako firmy, své vlastní potřeby, kterým vyhovuje vynakládáním dalších prostředků, mezi úkoly státu v ekonomice náleží zejména zvyšování efektivnosti, spravedlivosti a stability ekonomického systému

zahraniční subjekty: domácnosti, firmy a vlády mimo národní ekonomiku, vstupující do ní zvenčí, platí pro ně ve většině případů zvláštní režim vztahů, musí být zajištěno ošetření jejich postavení v rozdílných právních systémech

neziskové subjekty: spolky, nadace a strany s ekonomicky obdobným postavením, jako domácnosti s větším důrazem na autonomní přerozdělování; jejich cílem je bezprostřední dosahování konkrétních potřeb bez organizování výroby a směny.

Ekonomické systémy

Každá ekonomika musí pro zajištění svého fungování splnit několik základních úkolů, které lze shrnout do tří otázek:

1. **co a kolik vyrábět:** definice struktury a množství výroby
2. **jak vyrábět:** stanovení vyrábějícího subjektu, způsobu výroby, určení zdrojů a nástrojů výroby
3. **pro koho vyrábět:** pravidla, podle kterých dojde k rozdělení produktů mezi spotřebitele

Vzhledem k tomu, jakým způsobem výše uvedené otázky řeší různé ekonomické systémy, je možné rozeznávat následující významné skupiny:

- **zvykový systém:** v současnosti existuje už jen u primitivních kultur, ekonomické chování je zde určováno tradicí (zvyklostmi)
- **centrálně plánovaný systém:** v minulosti aplikován v ekonomikách východního bloku a v

průběhu 20. století v některých dalších zemích, ekonomika je řízena na základě centrálního plánu, další činnosti jsou určovány plánováním na nižších úrovních, charakteristický je státní (a podnikový) monopol

- **tržní systém:** v 19. století částečně uplatňovaný vyspělými (především) evropskými zeměmi, charakteristická je zcela (liberální) neregulovaná ekonomika, na kterou má vliv pouze trh, bez jakýchkoliv zásahů ze strany státu
- **smíšený systém:** vychází z tržního systému, zpracovává však možnost zásahů státu, a to v případech, kdy standardní tržní mechanismy selžou, dnes smíšený systém zcela převládá ve vyspělých ekonomikách

V ekonomice je možné rozeznat čtyři sektory, lišící se druhem ekonomické činnosti:

- **primární sektor:** činnost zemědělství, hornictví a příbuzných oborů, ve vyspělých ekonomikách je jeho význam utlumen
- **sekundární sektor:** zpracovatelský průmysl (např. potravinářství, strojírenství), podíl sekundéru ve vyspělých ekonomikách stagnuje
- **terciární sektor:** služby a související ekonomické činnosti, ve vyspělých ekonomikách zcela dominuje nad ostatními sektory
- **kvarternární sektor:** činnosti ve vědě, výzkumu, školství, podíl tohoto sektoru prudce narůstá zejména v nejvyspělejších ekonomikách